

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ НАПН УКРАЇНИ**

Розглянуто та затверджено
на засіданні Вченої ради Інституту
професійно-технічної освіти НАПН України
протокол № 7 від 25 червня 2018 р.

КОНЦЕПЦІЯ
діяльності центрів консультування
з професійної кар'єри у закладах професійної
(професійно-технічної) освіти

Київ - 2018

I. ПЕРЕДМОВА

РОЗРОБЛЕНО проектною групою лабораторії професійної кар'єри Інституту професійно-технічної освіти НАПН України.

УХВАЛЕНО вченою радою Інституту професійно-технічної освіти НАПН України 26.11.2018 р., протокол № 13.

РОЗРОБНИКИ:

ОРЛОВ В. Ф., доктор педагогічних наук, професор, головний науковий співробітник лабораторії професійної кар'єри Інституту професійно-технічної освіти НАПН України;

БАЗИЛЬ Л. О., доктор педагогічних наук, доцент, провідний науковий співробітник лабораторії професійної кар'єри Інституту професійно-технічної освіти НАПН України;

ЗАКАТНОВ Д. О., кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, завідувач лабораторії професійної кар'єри Інституту професійно-технічної освіти НАПН України.

Концепція діяльності центрів консультування з професійної кар'єри у закладах професійної (професійно-технічної) освіти (далі – Концепція) розроблена з метою визначення та легітимізації основних параметрів нормативно-правових, організаційно-методичних вимог до змісту, форм, результатів консультування з професійної кар'єри учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти.

Концепція розроблена відповідно до Конституції України, Законів України «Про професійно-технічну освіту» (1998), «Про зайнятість населення» (2013), «Про освіту» (2017), Концепції державної системи професійної орієнтації населення (2008), Концепції «Сучасна професійна освіта» (2018), розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження плану заходів з реалізації «Концепції державної системи професійної орієнтації населення» (2018), «Положення про організацію професійної орієнтації населення» (1995, зі змінами і доповненнями від 2006 р.), Середньострокового плану пріоритетних дій Уряду до 2020 року, інших нормативних документів Міністерства соціальної політики України, Міністерства молоді та спорту України, Міністерства освіти і науки України щодо надання профорієнтаційних послуг населенню.

II. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА

2.1 Концепція відображає загальну стратегію, мету, завдання, пріоритетні напрями діяльності центрів консультування з професійної кар'єри та механізми їх реалізації відповідно до Конституції, Законів України, державних та обласних цільових програм, нормативних документів Міністерства соціальної політики

України, Міністерства молоді і спорту України, Міністерства освіти і науки України, Державного й обласних центрів зайнятості щодо надання профорієнтаційних послуг населенню, установчих і нормативних документів закладу освіти.

2.2. Концептуальна мета створення Центру полягає у забезпеченні випереджувального вектору професійної (професійно-технічної) освіти і навчання майбутніх кваліфікованих робітників для інноваційного поступу економіки в контексті реалізації цілей сталого розвитку, шляхом: інформування учнів про конституційні права молоді та випускників закладу освіти; поглиблення знань щодо технік і методів пошуку роботи; формування активної життєвої позиції; сприяння розвитку підприємницької ініціативи й підвищення конкурентоспроможності випускників на ринку праці, їх працевлаштування; формування навичок самопрезентації, написання резюме та техніки пошуку роботи; активізації власних зусиль молоді задля вирішення проблем зайнятості.

III. МЕТА І ЗАВДАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ЦЕНТРУ

3.1. *Мета* функціонування центру полягає у здійсненні безперервного консультування учнів ЗП(ПТ)О з професійної кар'єри, розвитку кар'єрної компетентності, а також забезпеченні відповідного психолого-педагогічного супроводу проектування та реалізації траєкторій кар'єрного розвитку й досягається на основі узгодженого координування діяльності щодо профорієнтаційної роботи між закладами освіти, методичними службами територіальних управлінь освіти і науки, центрами зайнятості на регіональному й загальнодержавному рівнях.

3.2. *Завдання діяльності центру:*

- формування уявлень про професійний успіх, кар'єрні орієнтації, сутнісні характеристики кар'єрної компетентності та механізми її розвитку;
- психолого-педагогічний супровід самореалізації молоді на основі узгодження індивідуально-особистісних інтересів учнів ЗП(ПТ)О, запитів суспільства та потреб роботодавців;
- вияв та активізація індивідуально-особистісних якостей випускників закладів освіти задля їхнього працевлаштування та самореалізації в постіндустріальному суспільстві;
- надання допомоги учнівській молоді і випускникам у плануванні кар'єри;
- супровід організації стажування, працевлаштування учнівської молоді та випускників.

IV. ЗМІСТ ДІЯЛЬНОСТІ ЦЕНТРУ

4.1. Забезпечення відкритого доступу до актуальної інформації про вакансії регіонального ринку праці.

4.2. Діагностування учнівської молоді із застосуванням спеціалізованих тестів, що уможливають виявлення інтересів, схильностей, задатків і здібностей кожного індивіда до виконання певних видів професійної діяльності, зокрема відкриття власної справи.

4.3. Організація профорієнтаційної роботи та первинного профілювання, якісне надання послуг з планування кар'єри з урахуванням потреб роботодавців та індивідуально-особистісних можливостей майбутніх кваліфікованих робітників, а також ознайомлення учнівської молоді зі змістом програм навчання і розвитку.

4.4. Надання адресних послуг щодо забезпечення виробничої практики учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти з урахуванням сформованих кар'єрних орієнтацій, ціннісно-світоглядних позицій, розвинених задатків, здібностей та набутих знань, умінь, навичок, способів виконання окремих дій, професійної діяльності загалом; а також консультування щодо проходження практики з можливістю подальшого працевлаштування, зокрема, інформування про партнерів закладу освіти, вакансії на ринку праці відповідного регіону, заходи для започаткування підприємницької діяльності тощо; документування проходження учнями виробничих практик.

4.5. Складання індивідуальних планів та траєкторій кар'єрного розвитку із забезпеченням психолого-педагогічного супроводу їх реалізації, у тому числі, консультування про можливості професійної освіти та навчання, розвиток індивідуальних здібностей, професійних умінь і компетентностей, які користуються попитом на ринку праці (відповідно до запитів роботодавців).

4.6. Аналіз показників працевлаштування випускників та сприяння вирішенню проблеми їх зайнятості з перспективою кар'єрного розвитку;

4.7. Здійснення цілісної професійної орієнтації, тобто комплексу взаємопов'язаних заходів, спрямованих на активізацію процесу професійного самовизначення та реалізацію здатності учнів ЗП(ПТ)О до праці, виявлення їхніх здібностей, інтересів, можливостей та інших чинників, що впливають на вибір або зміну професії та виду трудової діяльності, шляхом:

– професійного інформування, що полягає у наданні відомостей про особливості професійної діяльності та її роль у професійному самовизначенні особи, інформації про стан ринку праці, зміст та перспективи розвитку сучасних професій і вимоги до особи, форми та умови оволодіння професіями, можливості

професійно-кваліфікаційного і кар'єрного зростання, що сприятиме формуванню професійних інтересів, намірів та мотивації особи щодо обрання або зміни виду трудової діяльності, професії, кваліфікації, роботи;

– професійного консультування, спрямованого на оптимізацію професійного самовизначення особи на основі виявлення її індивідуально-психологічних характеристик, особливостей життєвих ситуацій, професійних інтересів, нахилів, стану здоров'я та з урахуванням потреби ринку праці;

– проведення професійного відбору, що полягає у встановленні відповідності особи вимогам, які визначені для конкретних видів професійної діяльності та посад.

V. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ШТАТНА СТРУКТУРА ЦЕНТРУ

5.1. Центр консультування з професійної кар'єри є структурним підрозділом закладу професійної (професійно-технічної) освіти, що створюється відповідно до визначеної чинним законодавством процедури, а його штатний розклад затверджується наказом директора за погодженням із директором обласного центру зайнятості.

5.2. Роботу Центру кар'єри забезпечують керівник, координатор (спеціаліст) з питань організації виробничої практики, консультанти з професійної кар'єри (практичний психолог, соціальний педагог), координатор з питань працевлаштування та зв'язків з роботодавцями(менеджер), спеціаліст із загальних питань.

VI. ОСНОВНІ ФУНКЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЦЕНТРУ

– оцінно-діагностувальна функція передбачає визначення в учнів, випускників ЗП(ПТ)О мотивів вибору типу й способів реалізації професійної кар'єри, діагностування кар'єрних орієнтацій та рівнів розвиненості кар'єрної компетентності з урахуванням результатів самооцінки й рефлексії досягнень;

– навчально-комунікативна функція зорієнтована на навчання учнівської молоді технологіям планування професійної кар'єри засобами індивідуально-особистісної взаємодії, обміну інформацією, визначення й відтворення зв'язків і відносин, що утворюють систему цінностей, норм, окремих дій, способів діяльності, закріплюють та стандартизують поведінку молоді в умовах ринку праці на відповідних етапах цивілізаційного поступу;

– інтегративно-координаційна функція обумовлює наскрізні вектори діяльності працівників Центру, співробітників ЗП(ПТ)О, центрів зайнятості,

представників громадських організацій, соціальних партнерів і роботодавців щодо підготовки конкурентоспроможних робітників, здатних до проектування професійної кар'єри, самореалізації у межах фахової діяльності, професійного зростання на основі активізації процесів гуртування, створення команди зі спільними інтересами й ціннісними орієнтаціями, формування у представників професійних спільнот відчуття корпоративної соціальної відповідальності;

– соціалізаційно-консультативна й регулятивна функції передбачають усвідомлене засвоєння учнівською молоддю норм професійної культури, соціальних ролей, еталонних (типових) зразків поведінки та механізмів їх реалізації, формування ціннісних орієнтацій, надання консультативної допомоги в питаннях планування професійної кар'єри;

– інформаційно-стимулювальна функція полягає у забезпеченні учнівської молоді актуальною інформацією про ймовірні шляхи становлення професійної кар'єри та способи подальшого кар'єрного розвитку, наданні інформації про новітній стан ринку праці, затребувані професії, вимоги роботодавців, а також зорієнтована на своєчасне виявлення досягнень і недоліків у побудові й реалізації професійної кар'єри, застосуванні заходів, спрямованих на закріплення, зміцнення і розвиток позитивних зрушень та блокування й усунення негативних рис.

VII. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДОВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ

Концепція реалізується на основі принципів відповідних видів діяльності, зазначених у Законах України «Про освіту», «Про професійно-технічну освіту», «Про зайнятість населення», «Концепції державної системи професійної орієнтації населення». У процесі консультування учнів ЗП(ПТ)О з професійної кар'єри застосовуються такі підходи:

– індивідуальний підхід щодо професійного навчання й кар'єрного виховання учнів, що передбачає виявлення та врахування індивідуально-особистісних можливостей майбутніх кваліфікованих робітників, зокрема кар'єрних орієнтацій, ціннісно-світоглядних позицій, задатків, здібностей, знань, умінь, навичок, способів виконання окремих дій у процесах самовизначення, професійного навчання, проектування кар'єрних траєкторій, підготовки планів кар'єрного розвитку;

– підхід «навчання через участь», що передбачає залучення учнів до розроблення планів і траєкторій кар'єрного розвитку, визначення механізмів їх реалізації, роботи в команді, спільного управління кар'єрним розвитком та практичного вирішення суперечливих ситуацій у мікрогрупах;

– цілісно-наскрізний підхід, що передбачає інформування учнів ЗП(ПТ)О про вакансії регіонального ринку праці, діючі програми навчання і розвитку державними та/або недержавними інституціями, які співпрацюють.

Застосування напрацювань формальної, неформальної та інформальної форм навчання здійснюється за тематичними напрямками діяльності центру.

Напрямок «Консультації з професійної кар'єри» реалізується за трьома векторами: 1) професійне просвітництво – інформування майбутніх фахівців актуальними відомостями про затребувані професії, заклади освіти з інноваційними та перспективними стратегіями розвитку, інноваційні державні і освітні програми особистісного та професійного розвитку, а також – про можливість проектування професійної кар'єри; 2) фахове консультування забезпечує пошук та надання новітньої об'єктивної інформації щодо розв'язання проблеми вибору професії, здобуття фахової освіти, поглиблення набутого рівня професійних умінь, навичок; 3) консультування педагогічних працівників, методистів у питаннях організації і проведення заходів, метою яких передбачено поглиблення знань і розвиток в учнівській молоді вміння будувати професійну кар'єру.

Напрямок «Посилення престижності професії» передбачає формування в учнівській молоді та випускників навичок самопрезентації й ефективної поведінки на ринку праці (тренінги, семінари, майстер-класи, ділові й імітаційно-рольові ігри, консультації зі створення портфоліо, портфелю досягнень, проходження співбесіди тощо) й охоплює: забезпечення навчально-методичного супроводу спеціалізованих курсів («Твоя професійна кар'єра», «Побудова кар'єри», «Підприсмницька діяльність», «Професійний план на майбутнє» тощо); підготовку й апробацію міждисциплінарних освітньо-методичних розробок із формування знань і умінь про майбутню професійну діяльність; організацію тренінгових занять: «Чи зможу я презентувати себе на ринку праці?», «Чому на цю посаду з-поміж кандидатів візьмуть мене», «Успішна особистість XXI століття» тощо.

Напрямок «Сприяння працевлаштуванню» зорієнтований на інформування учнівської молоді і випускників про наявні вакансії, стажування, практики, навчальні курси в компаніях роботодавців і реалізується на основі проектів («Барометр ринку праці», «Професії нашого регіону», «Професії XXI століття», «Ярмарка професій», «Дні кар'єри» тощо), надання консультативної допомоги щодо працевлаштування, планування професійної кар'єри, створення банку даних

резюме учнів, банку професій, банку вакансій, ресурсних порталів, підтримку «зворотного зв'язку» з випускниками тощо.

Напрямок «Безперервна самоосвіта» передбачає: вироблення ціннісних настанов щодо активної позиції випускників ЗП(ПТ)О до безперервного навчання з метою поглиблення набутих фахових знань, умінь, навичок, переорієнтації на нову професію; психолого-педагогічний супровід процесів кар'єрного зростання; підвищення кваліфікації тощо.

Напряму «Науково-методичний супровід професійної діяльності педагогів, які проводять кар'єрне консультування» передбачає координацію дій адміністрації ЗП(ПТ)О, творчих груп педагогів, консультантів Центру щодо розробки відповідних методичних матеріалів, організації та проведення відповідних заходів. Реалізація означеного напрямку відбувається шляхом використання різноманітних форм і методів роботи: індивідуальні, групові, експертні й творчі групи; проєктні лабораторії, практикуми, «круглий стіл», спецпрактикуми, конференції, конкурси-захисти, комплексні програми, метод проєктів, кейс-метод, баскет-метод, ігрове проєктування, імітаційно-ігрове моделювання, тренінги, бізнес-інкубатор, ситуативні ігри та різноманітні тренінги.

VIII. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ ЦЕНТРУ

За умови реалізації цієї концепції діяльність центрів консультування з професійної кар'єри учнів ЗП(ПТ)О сприятиме:

- підвищенню конкурентоспроможності та мобільності випускників ЗП(ПТ)О на ринку праці;
- формуванню довірливих відносин з установами різних правових форм власності з метою розширення меж соціального партнерства;
- підвищенню ділової активності учнів і випускників ЗП(ПТ)О;
- створенню банку вакансій і пропозицій для забезпечення працевлаштування випускників ЗП(ПТ)О;
- координації навчально-виховної діяльності педагогічних працівників щодо системної роботи з учнями у напрямі формування кар'єрної компетентності;
- впровадженню інноваційних підходів в організацію психолого-педагогічного супроводу планування та розвитку кар'єри учнями ЗП(ПТ)О;
- координації роботи педагогічних працівників ЗП(ПТ)О у напрямі проведення системної профорієнтаційної роботи з учнями;
- накопиченню й систематизації інформації з професійної кар'єри;
- організації співпраці з роботодавцями, підприємствами та установами;

- розповсюдженню матеріалів із побудови та розвитку професійної кар'єри.

VIII. ПЕРСПЕКТИВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЦЕНТРУ:

- стабільні механізми продуктивного забезпечення трудового потенціалу країни, що передбачає створення інформаційну банку даних про майбутніх фахівців регіону з урахуванням їхніх психофізіологічних особливостей, здібностей, інтересів індивідуальних можливостей і мотивацій;
- вузлові конструкти формування ціннісно-нормативних структур суспільства.